

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/01/kaposi-jozsef-nemzeti-alaptanterv---kerettantervek---helyi-tantervek-2012-2013-03-02-08/>

Kaposi József

Nemzeti alaptanterv – kerettantervek – helyi tantervek (2012–2013)

Előzmények

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény¹ (továbbiakban: *Nkt.*) elfogadásával az Országgyűlés felhatalmazást adott a Kormány számára, hogy a magyar oktatás a hagyományok megőrzése mellett a korszerű lehetőségek kihasználásával megteremtse a felnövekvő nemzedékek számára a minőségi oktatás alapjait. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának Oktatásért Felelős Államtitkársága az *Nkt.* egyes rendelkezéseinek hatálybalépési mentén dolgozza és adja ki a végrehajtással kapcsolatos jogszabályokat, amelyek következtében átalakult a hazai köznevelés rendszere.

A Nemzeti köznevelésről szóló törvény a tartalmi szabályozás alapidokumentumát jelentő Nemzeti alaptanterv vonatkozásában a következőket rögzíti: „Az iskolai nevelés-oktatás tartalmi egységét, az iskolák közötti átjárhatóságot a Nemzeti alaptanterv biztosítja, amely meghatározza az elsajátítandó műveltség tartalmát, valamint kötelező rendelkezéseket állapíthat meg az oktatásszervezés körében, így különösen a tanulók heti és napi terhelésének korlátozására.” Vagyis új elemként az állam közszolgálati garanciáját kiterjeszti a közoktatásban feldolgozandó tartalmakra is, így hosszú távon a méltányosság, igazságosság és esélyteremtés nyomán javítani szeretné a tanulóhoz való egyenlő hozzáférés esélyeit.

A 2011 tavaszán elfogadott Nemzeti alaptanterv ebből adódóan többek között olyan fontos célokat jelöl meg, mint a nemzeti összetartozás és a társadalmi szolidaritás erősítése; az értékelvű, nevelőközpontú pedagógiai gyakorlat általánossá tétele. Ezek megvalósítása keretként a köznevelési törvény továbbra is fenntartja a kétpólusú (központi, helyi) és a háromszintű tartalmi szabályozást (Nat, kerettanterv, helyi tantervek), továbbá e szabályozó eszközökön keresztül igyekszik biztosítani a tartalmi területek és a tanulmányi idő országos egységesítését.

A Nemzeti alaptanterv megújítása érdekében az oktatásirányítás alapvetően két fontos célt határozott meg: egyrészt a köznevelési törvénnyel összhangban a nevelési-oktatási rendszer küldetésének, érték közvetítő feladatának újrafogalmazását, másrészt az alaptanterv közműveltségi tartalmakkal történő kiegészítését.

Az intézményrendszer szerkezeti, működési megújulása mellett párhuzamosan zajlik a tartalmi megújulás folyamata is. Ennek érdekében 2012. június 4-én a Kormány elfogadta a Nemzeti alaptanterv (továbbiakban: *Nat*) kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. kormányrendeletet². A *Nat* által megfogalmazott nevelési célok a közműveltségi tartalmak és kulcskompetenciák szintjein határozzák meg a jövőre vonatkozóan a köznevelés feladatait és értékeit, azaz a nevelés és oktatás kiemelt fejlesztési területeit.

Vegyük sorra, milyen lényegi elemek jelentek meg az újítás szándékával a Nemzeti alaptantervben. A nevelési-oktatási rendszer küldetésének, érték közvetítő feladatának újrafogalmazása (lásd: tizenkét fejlesztési terület – nevelési cél); a műveltségközvetítés és tudásépítés egységének megteremtése (itt utalhatunk a kilenc kulcskompetenciára; a műveltségterületek kiegészítésére közműveltségi tartalmakkal); a gyakorlatorientált és a testi-lelki segítő tevékenységek központba állítása; és összességében az a törekvés, hogy a fejlesztés és az ismeretátadás komplex és kiegyensúlyozott folyamatban valósuljon meg.

Fejlesztési területek – nevelési célok	Kulcskompetenciák
<ul style="list-style-type: none"> – Erkölcsi nevelés – Nemzeti azonosságtudat, hazafias nevelés – Állampolgárságra, demokráciára nevelés – Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése – A testi és lelki egészségre nevelés – A családi életre nevelés – Felelősségvállalás másokért, önkéntesség – Fenntarthatóság, környezettudatosság – Pályaorientáció – Gazdasági és pénzügyi nevelés – Médiatudatosságra nevelés – A tanulás tanítása 	<ul style="list-style-type: none"> – Anyanyelvi kommunikáció – Idegen nyelvi kommunikáció – Matematikai kompetencia – Természettudományos és technikai kompetencia – Digitális kompetencia – Szociális és állampolgári kompetencia – Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia – Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség – A hatékony, önálló tanulás

A jóváhagyott új Nemzeti alaptanterv a közműveltségi elemek felsorolása ellenére sem nevezhető tartalomközpontú hagyományos tantervnek, hiszen középpontjában – miként az eddigi alaptantervek esetében – továbbra is a tanulók fejlesztésének terve áll. Párhuzamosan érvényesülnek benne a hagyományos elvárások és az ún. modernizációs elemek (pl. erkölcsi nevelés; nemzeti identitás, hazafias nevelés; médiatudatosság; gazdasági és pénzügyi nevelés). Értékelvű, ugyanakkor tudásfelfogásában eklektikus, nagyon sokféle megközelítés, felfogás párhuzamosan jelenik meg benne, így nem lehet tisztán valamelyik nevelésfilozófiához vagy tudásfelfogáshoz kötni.

A Nemzeti alaptanterv minden vonatkozásban fejlesztés-centrikus, így a helyi tantervek és azok iskolai gyakorlati alkalmazása tekintetében is. A Nat változása nem rendezte át a tartalmi szabályozás korábbi szintjeit és műfajait, továbbra is egyszerre van jelen a központi és a helyi tanterv, ráadásul ez utóbbinak a továbbra is jelentős szabályozó funkciója van, például a szabad órakeretek felhasználásában és a tantárgyi kerettantervek kiválasztásában.

Az új Nat közműveltségi tartalmai

A Nemzeti alaptanterv azáltal biztosítja minden állampolgár jogát a lehető legszélesebb körű műveltség megszerzésére, hogy meghatározza és a közoktatás számára kötelezővé teszi azokat a tartalmi elemeket, kompetenciákat és attitűdöket, amelyek elsajátítása révén a felnövekvő nemzedékek számára kulturális örökségük hozzáférhetővé válik, ami lehetővé teszi a további értékteremtést. A közműveltség a közösség bármely tagja számára elérhető, megőrzött, megosztható és gyarapítható tudáskészlet, amely a közös kultúra, élet- és viselkedésformák értelmezéséhez, a társas világban való részvételhez hozzáférést, megújulni kész ismereteket és készségeket biztosít, összhangban a közoktatás közszolgálati szerepével. A közműveltség alapelemei rugalmasan és több irányba továbbfejleszthetők.

Megjegyezhető, hogy nemcsak kulturális formaújítás, tartalmi újítás, hanem társadalmi innováció sem feltételezhető érvényesnek tekintett közműveltség nélkül. A műveltségterületi szerkezet tehát ismert és változatlan, a műveltségterület szerepének felfogása azonban változott, mindenekelőtt a közműveltség fogalmának megjelenésével, illetve ezek műveltségterületi megfogalmazásával. A Nat szándéka, hogy az elsajátított tudás értékálló, egyúttal a kor igényeinek megfelelő legyen. Koncepciója a következő feltételezésre épül: *„Ahhoz, hogy egy társadalom tagjai egymással szót értsenek, szükséges, hogy létezzék olyan közös műveltséganyag, (közműveltség), amelynek ismerete minden felnőtt állampolgárról feltételezhető. Ez az a «közös nyelv», amelyen a nemzedékek közötti párbeszéd a kölcsönös megértés és tisztelet jegyében folytatható. A Nemzeti alaptanterv egyensúlyra törekszik a műveltség értékhordozó hagyományai, valamint az új fejlesztési célok és tartalmak között”.*

A Nat-ban a közműveltségi elemek közlése nem lezárt rendszerként jelenik meg, így magában hordozza az újabb és újabb kifejtési szintek, részletezések kerettantervi

lehetőségét, beleértve az eltérő iskolatípusokból, tantervi programokból adódó különbségek lehetővé tételét. A közműveltséghez való méltányos hozzájárulás a közoktatás közszolgálati szerepe miatt fontos, azaz a Nat a közműveltségnek szocializációs és társadalmi integrációs értéket tulajdonít. A közműveltségről folyó diskurzus további gondolatokban is közös nevezőre jutott, így például abban, hogy lehetséges a közműveltség időben változó, mégis mértékadó elemeinek leírása, hogy a közműveltség elérhető, megosztható és gyarapítható tudáskészlet. Konszenzus fogadta azt a megállapítást is, hogy a közműveltség alapelemei rugalmasan és több irányba továbbfejleszthetők. A műveltségterületek kiegészítéseként a *közműveltségi tartalmak* kritériumainak leírása, meghatározása végül is a Nat Bizottság tagjai által készített, a műveltségterületi bizottságok vezetőinek címzett úgynevezett megrendelő formájában történt.

A közműveltségi tartalmakkal kiegészített műveltségi területek anyagában megfogalmazódó célok között hangsúlyosan szerepel a tevékenykedtetés (cselekvő részvétel, kísérlet, megfigyelés) középpontba állítása; az informatika alkalmazása; a szociális kompetenciák sokirányú fejlesztése; a közösségi élethez, a munka világába való belépéshez szükséges képességek és ismeretek elsajátítása; az egészséges életmód kialakítása; az aktív részvétel, öntevékenység és a kreativitás biztosítása, továbbá a médiumok alkotó használata. Az így létrejövő műveltségi területek legfontosabb közös jellemzőiként megállapítható, hogy kiemelten foglalkoznak az információk gyűjtésével és kritikai értelmezésével, ide értve az elérhető források mindegyikét. Fejlesztési célként hangsúlyozzák a tudás örömeinek, a beleélésnek, a személyes véleményalkotásnak és a társas tanulás különböző formáinak tanulásban betöltött fontos szerepét. Szerkezetük egyfajta spirális felépítést követ, azaz az egyes iskolai fokozatokon ismétlődő szempontok szerint spirálisan bővülő elemeket tartalmaz. Az elérhető, elsajátítható tudás így nem lezárt rendszerként jelenik meg, s maga a tartalmi leírás felépítése sem a tanórai feldolgozás sorrendjét és szintézisét jeleníti meg.

A Nat tanulásfelfogása végül is közel áll ahhoz, amit Szent-Györgyi Albert fogalmazott meg: *„Az iskola dolga, hogy megtaníttassa velünk, hogyan kell tanulni, hogy fölkeltsse a tudás iránti étvágyunkat, hogy megtanítsa bennünket a jól végzett munka örömeire és az alkotás izgalmára, hogy megtanítsa szeretni, amit csinálunk, és hogy segítsen megtalálni azt, amit szeretünk”*.

Lényeges szakmai felismerésként értékelhető, hogy létezik egy közösnek tekinthető műveltség, az iskolai tudás tartószervezete, amely alapján a tantárgyakon belüli és közötti tartalmi összefüggések is mintázatba rendeződhetnek. Az anyagból kiolvasható továbbá, hogy az ismeretközvetítés és a képességfejlesztés feladatát nem lehet kettéválasztani, valamint a tanítás tartalmi is értéknek vannak jelen a közoktatás napi gyakorlatában.

A kerettantervek

A Nat-ban foglalt pedagógia elvek, nevelési célok, fejlesztési feladatok, kulcskompetenciák és műveltségi tartalmak egyes oktatási szakaszokon történő érvényesülését a 2012. december 21-én kihirdetett kerettantervek kiadásáról és jóváhagyásáról szóló EMMI rendelet³ (továbbiakban: *kerettantervi rendelet*), illetve a rendelet mellékletét képező kerettantervek írják elő.

A kerettantervek a Nat és a helyi tanterv közé beépülő szabályozás szint, amelynek legfontosabb szabályozási funkciója, hogy biztosítsa a nemzeti köznevelés rendszerszerű működését, tartalmi egységét, a megfogalmazott nevelési célok érvényesítését, valamint feszesebbé és ez által egységesebbé teszi a tanulmányi időnek a tartalmi területek közötti felosztását, s az iskolai szintű tantervi tervezés és tanulás-szervezés szabályozását ezzel is segítve az iskolák közötti átjárhatóságot.

Új elem, hogy a köznevelési törvény mellett maga a Nat is közli a kerettantervek fő tartalmi jellemzőit, a Nat-nak való megfelelés kritériumait. Meghatározza a képzési szakaszokat, továbbá azokat az intézményeket, amelyek pedagógiai tevékenységüket az általuk választott kerettantervre épülő helyi tanterv alapján végzik. A köznevelési törvény 10 százalékban rögzíti az intézmény helyi szabad időkeretét. A kerettanterv így nagyrészt a

helyi tanterv feladatát átvállaló központi dokumentummá válik. A kerettanterveknek – értelemszerűen differenciáltan – érvényesítik a köznevelési rendszer egészére vonatkozó fejlesztési területeket, nevelési célokat, a képzési tartalmakba ágyazott kulcskompetencia-fejlesztést (lásd a kulcskompetenciákat), és közvetítik az egyes műveltségterületekben megfogalmazott fejlesztési követelményeket és közműveltségi tartalmakat. A kerettanterv feladata továbbá a tanulói teljesítmények iskolai értékelésének támogatása, tanulásszervezési, módszertani szempontok közlése. A kerettanterveknek egyszerre kell fejlesztő hatást gyakorolniuk, ugyanakkor megőrizhetővé tenniük az iskolák eddigi innovatív eredményeit, jó gyakorlatát, miközben figyelembe veszik az általános tantervfejlesztési trendeket (pl. kompetencia-térkép, kulcsfogalmak rendszere, kooperatív tanulás, a tanulási-eredményességi problémák kezelése).

A kerettantervek pedagógiai szakaszonként (1-4., 5-8, 9-12. évfolyam) és iskolatípusonként (általános iskola, gimnázium, szakközépiskola, szakiskola) tartalmazzák az adott iskolafokozaton, illetve iskolatípusban folyó nevelés-oktatás általános célrendszerét, tantárgyi struktúráját, a kötelező és közös követelményeket, valamint a követelmények teljesítéséhez szükséges óraszámokat. Évfolyamonként meghatározzák e tantárgyak minimálisan kötelező óraszámait, valamint a kötelezően közös követelményeket.

A kerettantervek a Nat műveltségterületeit tantárgyakba rendezve közlik, és egyes tantárgyak esetén további választási lehetőségeket is felajánlanak, az egységesség és differenciálás szempontjának figyelembevételével. Garanciát biztosítanak arra vonatkozóan, hogy minden tanulóra nézve a kötelező ismeretek és a fejlesztési követelmények egymással összehangoltan és szakszerűen épüljenek be a helyi kerettantervekbe. Ugyanakkor a kerettantervi szabályozás megfelelő teret hagy az iskolák szakmai önállóságának is.

A kerettantervek meghatározzák a 2013/2014. évi tanévben 1., 5. és 9. évfolyamokon bevezetendő új szabályozás általános célrendszerét, tantárgyi struktúráját, az egyes tantárgyak során elsajátítandó ismereteket, tematikai egységeket, illetve az ismeretsajátítás szerves részét képező szükséges fejlesztési követelményeket és mindezzel szoros összefüggésben a fejlesztési szakaszok várható eredményeit. A tantárgyi rendszerek kiegészülnek időkeretekkel, illetve megjelölésre kerültek a más tantárgyakkal összefüggésbe hozható kapcsolódási pontok – akár az ismeretek, akár a fejlesztések vonatkozásában. A miniszter által kiadásra kerülő kerettantervek pedagógiai szakaszok szerint tagolódnak:

- alsó tagozat,
- felső tagozat,
- négy-, hat- és nyolc évfolyamos gimnázium,
- szakközépiskola,
- szakiskola.

Az alapfokú nevelés-oktatás 1-4. évfolyamára és az 5-8. évfolyamára elkészített kerettantervek egymással szerves egységet alkotnak. A 9. évfolyamtól az egymástól eltérő iskolatípusokhoz külön kerettantervek készültek. Ez azonban nem jelent akadályt az egyik iskolatípusból a másikba való átlépésre középfokon sem, mivel a gimnáziumi, a szakközépiskolai kerettantervek csak annyira különböznek egymástól, amennyit az eltérő nevelési-oktatási funkció feltétlenül megkövetel.

A szakiskolai kerettanterv a jogszabályoknak megfelelően eltér az érettségit adó iskolák kerettanterveitől. A szakiskolai kerettantervek egyrészt a *Nat* kiemelt fejlesztési területeire, nevelési céljaira, kulcskompetenciáira épülnek, másrészt a szakiskola közismereti és szakmai tárgyai együttesét figyelembe véve érvényesítik a műveltségterületek alapelveit, céljait, és fejlesztési követelményeit.

Némely tantárgy esetében (pl. irodalom, matematika, ének-zene) kétféle kerettantervi javaslat is készült, amelyek közül az egyik kis mértékben ugyan, de valamivel bővebb tananyagot közöl, máshova helyezi a hangsúlyokat, lehetővé téve a tantárgy közműveltségi elemeinek elmélyültebb megközelítését az érdeklődőbb, esetleg gyorsabban haladó tanulócsoportokban.

A későbbiekben a miniszter további szabadon választható tantárgyi kerettantervekkel egészíti ki az eddigieket (lovaskultúra, sakk, családi életre nevelés, vállalkozói ismeretek, gazdasági és pénzügyi kultúra), a 10 % felhasználásának alternatívái tehát ezek által is bővíülhetnek.

Hogyan készültek a kerettantervek?

A kerettantervek elkészítésében pedagógiai szakértők, tantervfejlesztők, gyakorló pedagógusok és intézményvezetők egyaránt részt vettek. Közel kétszáz szakember kapcsolódott be közvetlenül a kerettantervek most megjelenő változatának elkészítésébe.

Az új kerettantervek szerkezetének kialakítását megelőzte a ma használatos kerettantervek összehasonlító elemzése mellett az iskolák adaptációs gyakorlatának feltérképezése. Az új kerettantervek építettek az előző kerettantervek alkalmazásából hasznosítható tapasztalatokra. Ezeket figyelembe véve az új kerettantervek is megjelenítik az egyes pedagógiai szakaszok és iskolatípusok tantárgyi rendszerét, felépítik a témakörök, tantervi egységek rendszerét, kidolgozzák a tantárgyak tanításának-tanulásának didaktikai elveit és követelményeit.

A kerettantervek megírását megalapozó kutatások, illetve a feladat elvégzésére vonatkozó tervezések – negyven-ötven fő bevonásával – már 2011 novemberében megkezdődtek az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetben. A korábbi *Nat*-hoz kapcsolódó kerettantervek, illetve a jelenleg még érvényes helyi tantervek alkalmazásának vizsgálata a „21. századi közoktatás – fejlesztés, koordináció” című TÁMOP 3.1.1. projekt egy szakaszaként, kutató-fejlesztő és elemző munka keretében valósult meg. A munka eredményeként létrejött szakmai háttéranyagok, fejlesztési eredmények alapozták meg most nyilvánosságra kerülő kerettantervi dokumentumokat.

2012 márciusában – azaz a *Nat* elfogadását megelőzően – már megkezdődött a munkafolyamat második szakasza. Létrejöttek a műveltségterületi – ezen belül az egyes tantárgyi bizottságok –, amelyek a *Nat* kihirdetését követő hónapokban dolgozták ki azt a megközelítően négyezer oldalas dokumentum részleteit, amelyek többszöri lektorálására, illetve szerkesztésére az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet újabb szakembereket, tanácsadókat bízott meg. E szakasz folyamán összességében körülbelül száznyolcvan fő dolgozott a kerettantervek létrehozásán. Külön kiemelendő az EMMI és a Magyar Tudományos Akadémia közt létrejött megállapodás, amelynek eredményeként az emelt szintű természettudományos kerettantervek kidolgozása középiskolai tanárok, kiváló természettudósok és akadémikusok együttműködésével történt.

A munkálatok még nem zárultak le, folyamatban van a nemzetiségi, illetve a sajátos nevelési igényű tanulók nevelését és oktatását megújító kerettantervek készítése, valamint egyes választható tantárgyak kerettanterveinek kidolgozása (pl. Családi életre nevelés; Pénzügyi és gazdasági ismeretek; Vállalkozzunk!; Sakk, Lovaskultúra címmel). Ez utóbbiak társadalmi, szakmai szervezetek közreműködésével, illetve javaslataik alapján készültek.

A kerettantervek felépítése

Az új kerettantervek mindegyike azonos elvek szerint épül fel. Új jellemző a *Nat* fejlesztési területeinek, nevelési céljainak és kulcskompetenciáinak beépítése a tantárgyi tartalmakba, új elem az egyes tananyagegységek, témakörök, témák részletes feldolgozása, ide értve az ezek tanításához-tanulásához szükséges előzetes tudás körvonalazását, a fogalmi műveltség fejlesztését, az elvárható követelmények világos megfogalmazását.

A kerettantervek két fő részből állnak. Az első rész az adott iskolafokozat vagy iskolatípus általános cél- és feladatrendszerét, a tantárgyi rendszereket, illetve évfolyamonként és tantárgyanként az éves óraszámokat, a második rész a tantárgyi kerettantervet írja le.

A kerettantervek tartalmazzák:

- a bevezetést, amely magába foglalja az iskolatípusok (illetve pedagógiai szakaszok) tantárgyi rendszerét és a heti minimális óraszámokat;

Kaposi József: Nemzeti alaptanterv – kerettantervek – helyi tantervek (2012–2013)

- a kötelező tantárgyak kerettanterveit (egy- vagy kétéves ciklusokban);
- egyes szabadon választható, illetve emelt óraszámú tantárgyak kerettanterveit.

Elkészültek a sajátos köznevelési célú iskolák, illetve programok kerettantervei: Arany János Tehetséggondozó Programok, sportiskola, nyelvi előkészítő évfolyam. Ezekben az adott program speciális tantárgyai szerepelnek, az egyéb tantárgyak tekintetében mindenkire a kerettantervek kötelező alapóraszámai érvényesek.

A kerettantervek a tanulók törvényben rögzített heti kötelező óraszámainak nem az egészét szabályozzák. Minden évfolyamon – évfolyamonként és intézménytípusonként eltérő mértékben – marad egy időkeret, melynek felhasználását az iskola helyi tantervében központi megkötésektől mentesen határozhatja meg. Ez lehetőséget ad az iskoláknak arra, hogy – konzultálva és együttműködve az érintett szereplőkkel (diákok, szülők, fenntartó, helyi társadalom), azok elvárásait szem előtt tartva – a kerettantervek bevezetése után kialakíthassák saját arculatukat. A helyi tanterv készítésekor továbbra is figyelembe lehet venni a nem kötelező tanórai foglalkozások időkeretét, a *kerettantervi rendelet* azonban a korábbi gyakorlatot megtartva továbbra is szigorúan korlátot szab annak, hogy egy-egy tanuló heti óraszám maximum hány nem kötelező tanórai foglalkozással emelhető meg.

Ennek megfelelően a tantárgyi kerettantervek évfolyamonként rögzítik a tanulók heti kötelező óraszámát és a legfeljebb 10%-os szabadon felhasználható időkeretet. Az egyes tantárgyi kerettantervek a tantárgy rendelkezésére álló órakeret 90%-át fedik le.

A *kerettantervi rendelet* megjelenését követően az iskoláknak megnyílik a lehetőségük arra, hogy az *Nkt.* és a *Nat-ban* előírtak szerint megkezdjék a köznevelési rendszer tartalmi megújítását a helyi tantervek kidolgozása által. Az iskola a helyi tantervének meghatározása során a kötelezően bevezetésre kerülő tantárgyak és óraszámok beépítése mellett dönt a szabadon rendelkezésre álló órakeretek felhasználásáról.

A kerettantervek bevezetése

Az *Nkt.* vonatkozó előírásai alapján az iskoláknak 2013. március 31-ig van lehetőségük pedagógiai programjaik és helyi tantervek felülvizsgálatára annak érdekében, hogy a nevelési-oktatási feladataik ellátása az *Nkt.* rendelkezéseivel illetve a *kerettantervi rendelet* előírásaival összhangban valósulhasson meg.

A kötelező tantárgyak vonatkozásában jelentősnek tekinthető az *Nkt.*-ban előírt szabályozás, amely értelmében a 2013/2014. évi tanévben bővül azon évfolyamok száma, amelyeken a mindennapos testnevelési órát szükséges lesz megtartani, s emellett első, ötödik és kilencedik évfolyamokon szintén kötelezően kerül bevezetésre az erkölcsstan óra vagy az ehelyett választható, az egyházi jogi személy által szervezett hit- és erkölcsstan óra.

Tekintsük át, hogy a helyi tantervi adaptáció során milyen szempontokat kell figyelembe venni, illetve a munka során milyen lépéseket érdemes beazonosítani. A legfontosabb sarokkő a Nemzeti köznevelési törvényben megjelenő óraszám. A törvény 6. számú melléklete kétféle óraszámot jelenít meg, az egyik a tanuló heti óraszám, a kerettantervekben ezek jelennek meg a rendelkezésre álló órakeretnél. A második soron megjelenik az osztályok heti időkerete, ami a fakultációra, csoportmegtartásra, stb. felhasználható időkeret és láthatóan sok esetben megduplázza azt az órakeretet, amit a törvény egy tanuló számára előír, mint lehetőséget.

Kaposi József: Nemzeti alaptanterv – kerettantervek – helyi tantervek (2012–2013)

	Évfolyamok											
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
tanuló heti óraszám	25	25	25	27	28	28	31	31	35	36	35	35
osztályok engedélyezett heti időkerete	52	52	52	55	51	51	56	56	57	57	58	58

(Forrás: 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről – 6. melléklet)

A törvényben előírt óraszám mellett figyelembe kell venni a Nemzeti alaptanterv előírásait, a kerettantervben megjelenő kötelező tantárgyak minimális óraszámait. Mivel a kerettantervek két évre készültek, azt is látnia kell egy intézménynek, hogy – ha az adott tárgyat nem egyszerre akarja több évre bontva tanítani, akkor – hogyan bontsa évekre ezeket az órákat. Van olyan tantárgy, ahol ez egyszerűbb, van, ahol átgondoltabb feladatot jelent. *(Lásd a mellékletet.)*

Vegyük sorra, miről és miként dönthetnek a nevelőtestületek a helyi alkalmazás során! Egyfelől dönthetnek a szabad órakeretekről, például úgy, hogy a kötelező tantárgyak óraszámát megemelik, és nem emelnek be semmilyen választható tantárgyat. Másfelől dönthetnek szabadon választható ajánlott tantárgy bevezetéséről; emelt óraszámú tantárgyi kerettanterv alkalmazásáról; az iskola gyakorlatában korábban kidolgozott és/vagy használt tantárgyi tanterv beépítéséről; vagy akár saját új tantárgy/tantárgyak alkotásáról;

A fentiekén túl az iskolák dönthetnek úgy is a tantárgyi kerettantervek helyi alkalmazása során, hogy nem írnak elő további tananyagot (helyi jelentőségű tartalmakat) tematikai egységenként, hanem az egyes tematikai egységek között osztják el a rendelkezésre álló időkeretet.

Szeretném felhívni a figyelmet ugyanakkor arra is, hogy az egyes tantárgyak óraszámainak helyi meghatározásánál azt is figyelembe kell venni, hogy a tantárgyak közötti koherencia lehetőleg megmaradjon, és teljesülhessenek azok az elvárások, melyek a kétévfolyamos ciklus végére megfogalmazódtak.

Összegzésként szeretnék utalni arra, hogy – ahogyan ezt már többen megfogalmazták – a tantervkészítés az egyensúlyteremtés művészete. Ezzel a sokféle – oktatáspolitikai, szakmai, intézményi – érdeket összehangolni próbáló feladattal kellett megküzdeniük a kerettantervek készítőinek munkájuk során, és ezt az egyensúlykeresési attitűdöt javasolnám az iskoláknak is akkor, amikor helyi tantervükben döntenek tantárgyakról, óraszámokról és nevelési-oktatási célkitűzéseikről, mert ezzel teremthető meg a kiegyensúlyozott tantárgyi rendszer.

JEGYZETEK

1. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény [Magyar Közlöny 2011/162. szám – 2011. december 29.](#)
2. A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. Kormány rendelet; illetve annak Melléklete, különös tekintettel a III. részre (Glosszárium) [Magyar Közlöny 2012/66. szám – 2012. június 4.](#)
3. 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, a [Magyar Közlöny 177. számában](#), melynek 1-7. melléklete tartalmazza a kerettanterveket

Kaposi József: Nemzeti alaptanterv – kerettantervek – helyi tantervek (2012–2013)

MELLÉKLET

Tantárgyak	1-4. évfolyam				nyolc évfolyamos gimnázium							
					hat évfolyamos gimnázium							
					5-8. évfolyam				9-12. évfolyam			
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Magyar nyelv és irodalom	7	7	6	6	4	4	3	4	4	4	4	4
I. idegen nyelvek				2	3	3	3	3	3	3	3	3
II. idegen nyelv									3**	3**	3**	3**
Matematika	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3
Erkölcstan	1	1	1	1	1	1	1	1			1	
Etika												
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek					2*	2*	2	2	2	2	3	3
Környezetismeret	1	1	1	1								
Természetismeret					2	2						
Fizika							2	1	2	2	2**	
Kémia							1	2	2	2**		
Biológia – egészségtan							2	1		2	2	2**
Földrajz							1	2	2	2**		
Ének-zene	2	2	2	2	1	1	1	1	1**	1**		
Dráma és tánc / Hon- és népismeret					1							
Dráma és tánc / Mozgóképkultúra és médiaismeret									1**			
Vizuális kultúra	2	2	2	2	1	1	1	1	1**	1**		
Művészetek										**	2**	2**
Informatika						1	1	1	1	1**		
Technika, életvitel és gyakorlat	1	1	1	1	1	1	1					1**

Kaposi József: Nemzeti alaptanterv – kerettantervek – helyi tantervek (2012–2013)

Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki					1	1	1	1	1	1	1	1
<i>Szakmai tantárgyak (szki)</i>									6	7	8	11
Szabadon tervezhető órakeret	2	2	3	3	2*	3*	3	3	4**	4**	6**	8**
Rendelkezésre álló órakeret	25	25	25	27	28	28	31	31	35	36	35	35

* eltérés a nyolc évfolyamos gimnáziumoknál

** eltérés a szakközépiskoláknál